Published and distributed under permit (No. 781), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXIX. | Число 299. | Джерзи Сіти, Н. Дж., субота, 24. грудня, 1921. | VOL. XXIX. | No. 299. | Jersey City, N. J., Saturday, December 24, 1921. | THREE CENTS

СКЛАДАЙТЕ ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТИ ГАЛИЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ

АНҐЛІЯ ХОЧЕ ЗАБОРОНИТИ ВЖИВАННЄ ПІДВОДНИХ ЛОДОК

ВАШІНҐТОН, 22. грудня. — Анґлійські делеґати предложили на конференції для обмеження зоружень плян заборони вживання підводних лодок.

Іменем анґлійської делеґації говорив лорд Лі оф Фергем, перший лорд британської адміралії. Він подав наперед скількість підводних лодок в кождій фльоті: Америка має їх 83,500 тон, а думає піднести їх містоту до 90,000 тон; Анґлія має 80,500 тон, а думає піднести їх тонажу до 90,000 тон; Япан має 32,500 тон, а хоче мати 54,000 тон. Своє внесеннє на заборону підводних лодок іван попирав доказами, зверненими передовсім проти Франції, котрі мали виказати, що підводна лодка не є ані добрим ані дешевим средством оборони. Примір Німеччини підчас великої війни вказує, що варта підводна лодка як воєнне средство. Анґлія перевезла підчас війни 15 мілінів війска, а прецінь з них ані одна людина не загинула від підводної лодки. Німецькі підводні лодки не могли також зробити найменчої шкоди перевозови американського війска, котрого перевезено до Франції понад два міліони. Се доказує, що підводна лодка як воєнне средство на ніщо не надається. Вона є добра лише проти нестережених купецьких кораблів, котрих німецьк ілодки в час війни натопили на повну містоту 12 міліонів тон, вартости понад міліярд 100 міліонів долярів. Вони також затопили при тім понад 20 тисяч людий, не беручих участи у війні. Се є здобутки сего воєнного оружа, проти котрих власне виступав цілий світ. Ворожі Анґлії держави були так обурені на Німеччину за се топленнє торговельних кораблів, що вони заборонили Німеччині версайським договором мати на будуче підводні лодки. Коли було слушно видати таку заборону проти Німеччини, то так само слушно видати її проти других держав. Анґлія готова згодитися на повну заборону підводних лодок, дармо що Франція узнає підводні лодки за найкращі средства оборони, а Анґлія як морська держава власне таких средств найбільше портебує.

Підводна лодка не лише нікуди не годиться як оборонна збруя, але й вона душе коштовна. Представник Анґлії знов вказав на досвід Німеччини, котра вислала на війну 375 підводних лодок, котрих містота виносила 270,000 тон, з чого знищено аж 203 лодки.

ДЕРЖАВИ ПРОТИВЛЯТЬСЯ ДОМАГАННЮ АНҐЛІЇ.

По промові адміралі Лі промовив наперед представник Франції Саро. Він признав слушність Анґлійцеви, о скілько ходило о осудженнє вживания підводних лодок Німцями, але висказувався проти заборони підводних лодок, бо, на його думку, опінія світа вже годиться на задержаннє підводних лодок, а французька делеґація уважає їх за дуже добре оборонне средство.

Від його промови не ріжнилася богато промова італійського делеґата Шанцера. Він також похвалив лорда Лі, але заявив, що питаннє про те, на скільки підводна лодка надається як оборонна зброя у війні, є питанием чисто тихнічним, про яке мають рішати лише воєнні знатоки. Італійські воєнні експерти противляться опінії Анґлії.

Японський представник Ганіґара заявив, що кожда держава є управнена уживати підводних лодок до оборони.

Навіть американський делеґат Гюз заявив, що підводні лодки требаби задержати, а лише заборонити їх вживаннє для неправних цілий, таких, як топленнє торговельних кораблів підчас війни. Тут Гюз прочитав опінії дорадчого комітету воєнних знатоків конференції про справу підходячости підводної лодки як зачіпного та оборонного воєнного средства.

Зі сих заяв віднесено загальне враженнє, що Анґлії не вдасться переперти на конференції внесеннє за забороною підводних лодок.

СЕНАТОР ФРАНС ХОЧЕ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ.

ВАШІНҐТОН, 22. грудня. — Сенатор Франс з Меріленд вніс в конґресі резолюцію, уповажняючу та приказуючу презідентови Гардінґови скликати межинародну економічну конференцію для дискусії економічних питань та проблем межинародних фінансів, а передовсім зобовязань одних держав супроти других. Президент мавби вислати запрошення до всіх держав, межи ними і до Німеччини і Росії, та скликати їх на наради до Вашінґтону. Всіх держав малоби бути 54. Конференція малаби початися в місяцю марті.

Сенатор Франс вносив уже подібну резолюцію ще в 1919. та 1920. році, але вони не були приняті.

РЕЗОЛЮЦІЯ ПРО ПОМІЧ ГОЛОДУЮЧИМ В СОВЄТСЬКІЙ РОСІЇ ІДЕ ДО ПРЕЗИДЕНТА.

ВАШІНҐТОН, 22. грудня. — Резолюція про признаннє двайцятьох міліонів долярів на поміч голодуючим під владою московських большевиків була принята обома палатами та тепер пішла до підпису президента Гардинґа.

ГАРДИНҐ ЗАСТАНОВЛЯЄТЬСЯ НАД РІЗДВЯНОЮ АМНЕСТІЄЮ.

ВАШІНҐТОН, 22. грудня. — Президент Гардинґ відбув конференцію з ґенеральним прокуратором Доґерті в справі уласкавлення воєнних виновників. Завтра в полудне мають бути проголошені імена тих, котрих вибрано як заслугуючих на помилуваннє. З того виходить, що загальної амнестії не буде дано.

НУЖДА СЕРЕД МАЙНЕРІВ.

Як пише урядовий орган союза майнерських юній, американські майнери вугля терплять велику біду через страшнє безробіттє, пануюче в углевім промислі. Щоби зарадити сьому нещастю, союз майнерських юній почав обчислену на широку мету діяльність, змірюючу для поратунку майнерів. На його поклик відкликнулися ріжні добродійні американські інституції, як Червоний Хрест, церковні орґанізації, асекураційні товариства, тощо. В заклику майнерського юнійного союза говориться, що в деяких околицях безробіттє треває уже цілий рік; терпять майнери не лише у Західні Верджінії, де є стряйк, але й в Алабамі, Тексас, Тенесі, ба навіть в центральній Пенсилвенії.

ЩО ПЕРШЕ? СОБАКА ЧИ ДИТИНА?

Нюйорські стейтові власти мають до розвязки тяжке питаннє. Се питаннє життя дитини проти життя собаки. Питаннє се вийшло з такої пригоди:

В місцевости Чепека, в стейті Ню Йорк, живуть попри себе купець М. Вайберґ, та актор Конвей Терл. Минувшої пятниці кухар актора, вийшовши на поріг кухні, закликав до себе чотиролітну дитину купця, обіцюючи дати її помаранчу. Коли хлопчина підходив до кухаря, з голоду надбіг великий псиско актора, кинувся на дитину і вкусив її в голову. Дитину зараз забрали до стейтового шпиталя, де показалося, що стан хлопця є дуже поважний, бо пес перекусив дитині череп та відай дібрався до мозку. Та найбільша небезпека лежить в тому, що собака може бути скажена. Стан хлопчика такий поважний, що лікарі бояться давати йому звичайні в случаях скаженини підшкірні запускування після методи французького лікаря Пастера, хиба що собака дійсно скажена і хлопчині може грозити смерть від скаженини. Тому лікарі шпиталя висказали своє бажаннє, щоби актор дав дозвіл застрілити собаку, щоби лікарі могли відтак розслідити, чи пес мав скаженину. Та актор навіть чути не хотів про застріленнє пса. Лікарі віднеслися до стейтових властий здоровля, і сі вислали двох стейтових вояків, щоби вони силою забрали пса. Але й вояки, довідавшися що дитина була покусана в хвилі, як вона була на ґрунті актора, не схотіли брати силою пса без дозволу суду. Батько дитини став старатися за дозвіл, але його не так легко дістати. Актор відвідав кілька разів хорого хлопця у шпиталі, але пса на застріл таки не хоче дати.

УКРАЇНІЗАЦІЯ ПОЧАЇВСЬКОЇ ЛАВРИ.

Українізація св. Почаївської Лаври (коло Києва) відбуваєтьси дуже слабенько. Церковні проповіді виголошують в двох мовах: то по українському то по російському. Цитати з Біблії приводяться по українському. Служба Божа правиться по церковно-славинськи, але московською вимовою.

ВІЧЕ В НЮ ЙОРКУ В ПОНЕДІЛОК

Комітет горожан українського походження скликає **на понеділок, 26. грудня 1921 на 2. годину попол.** до салі Українського Народного Дому при Іст 6-тій ул. Народне Віче в справі ґалицької України. До сеї наглої акції спонукує Українців міста Ню Йорку ся обставина, що з Европи надійшли вісти про свіжі затії Ляхів в справі Східної Галичини. Щоби дати належну відправу ворогам, нюйорчане стараються о гідну маніфестацію. На вічу будуть реферувати пп. Омелян Ревюк та Роман Слободян. З огляду на се, що в Ню Йорку вже давно не було народнього віча, треба надіятися, що саля Народного Дому буде переповнена.

ДЕПОРТАЦІЯ КАНАДІЙЦІВ.

Іміґраційні власти Злучених Держав депортували до Канади кілька родин Канадійців, що перебралися через канадійсько-американську границю без дозволу американських іміґраційних властий. Депортованих вислали до Квібеку. Іміґраційні власти заявляють, що ся депортація се лише початок обчисленого на велику скалю вичищування Злучених Держав з іміґрантів, що сюди прибули безправно. Іміґраційні урядники, котрі розглядали справи сих депортованих, кажуть, що богато з них мали право перейти до Злучених Держав і що уряд бувби їх перепустив, якби не те, що вони се зробили без дозволу іміґраційних властий. При слідстві мало також показатися, що здовж границі істнує ціла орґанізація для пачковання іміґрантів до Злучених Держав; за перепачкованнє одної особи платять від 60 до 100 долярів.

ШАНДРО УСУНЕНИЙ З ПОСЛА.

В пятницю, 2. грудня. с. р. судія найвисшого суду в Едмонті (провінція Алберта, Канада) видав осуд, що вибір п. Андрія С. Шандра на посла в окрузі Витфорд — є неважний. В такий спосіб Шандро не є вже послом і в Витфорд відбудуться другі вибори.

Вирок заявляє, що „реторнінґ офісер" поповнив блуд відкидаючи номінаційні папери. Чорногуса, фармерського кандидата, підписуючи себе: Чорногуз, а не Чорноус.

ХОТЯТЬ АБИ КАВАЛЕРИ ПЛАТИЛИ ПОДАТОК

Наколиб Гаррі Робінс мав вільну руку в адміністрації міста Саскатун (провінція Саскечеван, Канада) то на старших кавалерів наложив би податок, який виносив би одну трету всего податку. Податок йшов би на виховане дітий в місті.

Пан Робінс хоче, аби в місті були побудовані найліпші школи без ріжниці на їх кошт будови і утриманє. „Не податковці, що мають діти, нарікають на високі податки, а сі старі кавалери і на них треба наложити одну третину податку. Як би се зробилося, то вони всі поженились би", сказав п. Робінс.

„ГОЛОД".

Під таким заголовком почав виходити в Женеві на французькій мові неперіодичний гуманітарний часопис, присвячений питанню голоду в Росії.

ЧЕМНИЙ РОЗБИШАКА.

Послідними часами розбишацтва стали в Америці звичайною, просто щоденною справою. Через те навіть найбільші розбої не роблять уже такого враження, як у „звичайні" часи. Нині хиба який надзвичайний грабунок може на хвилю зацікавити Американців. До таких грабіжий належить обрабованнє одного зелізничого воза в поспішнім поїзді, що їхав до Вашінґтону через Шікаґо. В хвилі як поїзд переїздив самою найлюднійшою частиною міста Шікаґо, до послідного воза, котрий специяльно приладжений так, щоби подорожні могли оглядати околицю (він зветься „обзервейшен кар", себто обсерваційним возом) увійшов елеґантно прибраний панок і загрозивши пасажирам револьвером, казав усім станути в ряд. Як всі послухали, він почав облекшувати їх кишені. Першим з краю був зелізничий урядник; він дав свою калитку з грішми. Потім те саме мусіли зробити два мущини. Далі прийшла черга на одну паню, котра стояла в ряді з трома малими дітьми. Розбишака сказав до неї з незвичайною чемностю: „Пані, будьте такі добрі та заберіть дітий на другий конець воза. Я не ласий на дорогоцінности жінок і не хочу страшити дітий. Зробіть, о що вас прошу". Як пані переходила з дітьми на другий конець воза, ніжний опришок власне відбирав мошонку у її мужа. Поглянувши у неї, грабитель сказав: „Не богато, не богато, але ви так виглядаєте, немовби й се ви могли стратити." Ще обчистив двох пасажирів, кождого з вишуканою гречностю, коли в других дверах воза появився кондуктор, щоби переглянути зелізничі тикети. Побачивши його, розбишака сказав голосно: „Кондуктор може є узброєний. Як він не має зброї, то він може закликати людий, які мають. Тоді прийшлоби до стрілянини, а я не хочу, щоби хто був скалічениу. Тому я вас покину". Кажучи се і держучи револьвер перед собою, він потягнув за линву від дзвона; як поїзд звільнив бігу, опришок вискочив з воза і пропав за тором. Повідомлена поліція шікаґовська почала зараз глядати за чемним опришком, котрий як кажуть діти, що недалеко бавилися, всіли до автомобіля, в котрім сиділа женщина, і відїхав до міста. Поліція арештувала уже 16 підозрілих людий.

ВИПИЛИ, ЗАСНУЛИ; ПРОБУДИЛИСЬ А ГРОШЕЙ НЕМА.

З Едмонтону (провінція Алберта, Канада) доносять, що там передминувшого тижня двох „товаришів" обрабували К. Зиму на $207. Оба вони пішли з Бзовієм і ще одним „товаришем" до пул руму заграти в пулі. Незадовго Бзовій потрактував Зиму і Бойка горівкою почім заграли собі в „крепс" і „покра".

Коли другого дня оба послідні пробудилися то їх кишені були порожні...

Бзовія арештовано, а за його товаришем пошукує поліція. В Бзовія найдено $291.85.

СПРАВА СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ ПРИЙДЕ ПЕРЕД АЛІЯНТСЬКУ НАЙВИСШУ РАДУ В КАН

НАЙВИСША РАДА ЗБЕРЕТЬСЯ В СІЧНІ, 1922, НА КОНФЕРЕНЦІЮ В КАН, У ФРАНЦІЇ, ДЛЯ ВИРІШЕННЯ СПРАВ СЕРЕДНЬОЇ ЕВРОПИ, А В ТІМ І УКРАЇНСЬКОЇ ГАЛИЧИНИ.

ЛОНДОН, 22. грудня. — Аліянтська Найвисша Рада збереться в січні, 1922, на конференцію в Кан (Cannes), у Франції.

На сій конференції Анґлія має зажадати, щоби Найвисша Рада запросила представників інтересованих народів, аби вислали своїх представників до комісії, яка би виготовила пляни для обнови і відбудови Середньої Европи і Росії. Мають бути запрошені представники Німеччини, Австрії, Уґорщини, Чехословаччини, Польщі, Юґославії, Східної Галичини, Румунії і других. Справа запрошення представників Росії ще не ясна.

Постанову про сю комісію принято на нараді британського і французького премієра в Лондоні.

Американський амбасадор Джордж Гарві сим разом візьме чинну участь в нарадах і постановах Найвисшої Ради.

СЕСІЯ ІРЛЯНДСЬКОГО ПАРЛЯМЕНТУ ВІДЛОЖЕНА НА 12 ДНІВ.

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 22. грудня. — Ірляндський революційний парлямент відложив сесію до 3. січня, 1922, не відбувши голосовання над договором. Спершу була гадка відбути нічні засідання, щоби справу викінчити перед Різдвом. Але годі було дійти впору до порозуміння, отже сесію відложено, в надії, що по Різдві справа вже скоро дасться вирішити.

РАДА ВИБОРЧОГО ОКРУГА ДЕ ВАЛЕРИ ЗА ЛОНДОНСЬКИМ ДОГОВОРОМ.

ЕННИС, Ірляндія, 22. грудня. — Рада округа Клер, який вибрав Імона де Валеру до ірляндського парляменту, заявилася 17 голосами проти 5 за лондонським британсько-ірляндським договором. Рада рівночасно звернулась до Де Валери з прошенням, щоби піддержав національну єдність.

РІЗДВЯНИЙ ДАРУНОК ПАПИ ДЛЯ БІДНИХ МІСТА ВІДНЯ.

РИМ, столиця Італії, 21. грудня. — Римський папа Венедикт XV жертвував пів міліона долярів для бідних міста Відня і 25,000 лірів для дітий того міста яко дарунок на Різдво.

ОТАМАН ТЮТЮННИК У ЛЬВОВІ.

ЛЬВІВ, 5. грудня. — Отаман українських повстанців Тютюнник потерпів невдачу в боротьбі з большевицькими московськими військами на Україні і втік до Галичини. Тепер він є у Львові разом зі своєю родиною.

УКРАЇНСЬКІ ПОЛІТИЧНІ ОРҐАНІЗАЦІЇ В ТУРЕЦЬКІЙ СТОЛИЦІ.

ЛЬВІВ, 5. грудня. — З Царгорода (Константинополя), столиці Туреччини доносять сюди, що серед тамошних українських еміґрантів повстало дві нові політичні орґанізації.

Одна орґанізація повстала під проводом Ардасевича під назвою „Комітет спасения України", якої ометою є самостійність України і скликаннє установчих зборів.

Друга орґанізація повстала під проводом бувшого голови російської державної думи, Михайла Родзянка (бувшого дідича з Катеринославщини), під назвою „Український Хліборобський Союз". Той Союз ставиться ворожо до політики ґрупи Моркотуна (Українця, котрий веде аґітацію за злукою України з Московщиною в федеральну спілку). Впрочім, політичні цілі того Союза не ясні.

НАЩО БОЛЬШЕВИКАМ УКРАЇНА?

ВІДЕНЬ, 18. падолиста. — Тутешнє московське большевицьке інформаційне бюро „Роста" подає таку відомість з Харкова, на Україні, під датою 11. падолиста с. р.:

„До дня 1. падолиста с. р. Український Запомоговий Комітет вислав у Приволжанську область Московщини, навіщену голоднечею, 182 вагони поживи.

„До дня 4. падолиста с. р. приїхало на Україну 108,515 дітий з московської области, навіщеної безхлібем".

Замітка. — Виходить, що московські большевики не вдоволяються тим, що забирають з України хліб. Їм ще того мало. Ще насилають московських кольоністів на Україну, як се робили московські уряди за цариць і царів.

В СТРИЙЩИНІ В ГАЛИЧИНІ ПОЯВИВСЯ ПРИРОДНИЙ ЗЕМЕЛЬНИЙ ҐАЗ.

ЛЬВІВ, 30. падолиста. — Тутешня часопись „Курер Львовскі" повідомляє зі Стрия: В закопі „Пілсудчик І" в Дашаві коло Стрия повстав сильний вибух земельного ґазу. До сього часу не вдалось опанувати вибуху. Оскільки виявиться, що сила ґазу буде стало виділятись, то сей ґаз можна буде спровадити до Дрогобича, а якби була велика скількість, то [illegible] і до Львова.

"SVOBODA" (LIBERTY)

FOUNDED 1893.

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign ond Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ХТО МАЄ ШКОЛИ НА УКРАЇНІ І НАЩО?

На засіданні 4-ої сесії В.Ц.В.К. (Всеукраїнського Центрального Виконуючого Комітету), як подає газета „Червона Правда" (ч. 34), було стверджено, що з України мусить бути взято 57,000,000 пудів хліба.

„Тепер — каже докладчик — завалені збіжем не тільки зсипні пункти, але й школи. Треба щоб селяни збільшили перевозку хліба".

Се наглядно показує, як большевики дбають про освіту селян, коли школи в них повернуто на шпихлірі.

ПРОФЕСОР НА РОЗДОРОЖУ.

Послідними часами в українській пресі почали щораз частійше появлятися поголоски про якісь угоди професора Михайла Грушевського, відомого українського історика, з правлячими Україною московськими большевиками. Переговори мали вестися за його виїзд на Україну та якусь участь в большевицькім правлінню.

В тій справі професор Грушевський написав кілька листів до українських газет, вияснюючи їм справу. З них виходить, що большевики дійсно старалися заманити професора Грушевського на Україну, обіцюючи йому повну свободу наукової праці. Професор однак не годився на таку вузку волю. Він жадав згоди з большевиками, на основі котрої він та його партія, себто ліве крило української соціялістичної революційної партії, малоби обняти на спілку з українськими комуністами владу на Україні. Короткий зміст довгих відповідий большевицьких лідерів такий, що вони, московські большевики на Україні, не думають віддавати нікому з Українців хочби частину своєї влади та відвічальности. З тої причини професор Грушевський рішився на Україну зовсім не їхати, а ждати за границею слушного часу, поки большевики не вразумляться і не побачуть, що Грушевський має слушність, що московські большевики без української допомоги не дадуть собі ради з опозицією українських селян.

Листи професора Грушевського в дечім дуже нагадують писання українського письменника Володимира Винниченка перед його виїздом на Україну. Тому можна до певної міри пожалувати, що професор не приняв пропозиції большевиків і дійсно не поїхав на Україну робити культурної роботи. Цікаво булоби знати, що сказавби професор Грушевський побачивши „советську Україну" зблизька. Професор не повинен боятися, що большевики дуже вживалиби його імени як реклями (адвертайзменту) для себе; нема де правди діти, професор Грушевський слави великого політика на Україні не має. Слави його як історика України ніхто перечити не може. Однак ніхто вже нині на Україні не дурить себе, що писати історію і робити історію се одно і те саме. Тому професор Грушевський міг відважно їхати на Україну робити культурну роботу. Се булоби добре і для нього і для України. Як професор стане робити політику, то Україна в найліпшому разі стратить доброго історика.

МІЖНАРОДНЯ ОСНОВА СХІДНОГАЛИЦЬКОГО ПИТАННЯ.

Варшавська газета, „Курер Польскі" помістила передовицю, присвячену справі Східної Галичини. Часопись жалується, що ніхто в Польщі не думає про полагодженне східногалицького питання і не здає собі справи з того, що урегульованне сеї справи, про яку журиться Канада і постанови версайського та санжерменського договору, може прийти тільки в порозумінню з аліянтськими великими державами. Всякі проекти можуть тут бути більше або меньше придатним матеріялом до того порозуміння. Факт, що Польща на території Східної Галичини завела власну адміністрацію, таксамо не змінює правної ситуації в Східній Галичині, як її не змінило славне розпорядження міністерства внутрішніх справ у справі Вильни з дня 4. лютого, 1921.

„Ніщо — пише часопись — в даній хвилині не дає причини до підозріння намірів держав у відношенню до Польщі, а якраз у східногалицькій справі, розуміється, о скільки не повторяться віденські помилки і не зігнорується міжнародньої підстави, для якої східногалицьке питанне ще істнує. Для розвязки того питання потрібне порозумінне уряду і сойму, якраз щодо сеї міжнародньої підстави".

• • •

Отже, як видно, і Поляки поволи зачинають розуміти, що справа Східної Галичини не є їх справою але справою міжнародньою, яку має вирішити не Польща але великі аліянтські держави, котрі підписали версайський і санжерменський мировий договір.

Зачинають вони, хоч з великим трудом, розуміти, що нічого не поможуть їм декламації, що Галичина се їх справа і вони самі її вирішать, так як схотять і тоді, коли схотять.

Бо хотяй Ляшня того хоче і купка українських хрунів їй до сього помагає, так загал українського народу чи то в Галицькій Україні чи на американській землі того не хоче і всяку умову з Польщею відкидає.

Се становище українського загалу є одиноким дійсним чинником, який має порішити про долю української Галичини.

ГРОМАДА ВЕЛИКИЙ ЧОЛОВІК.

Якби Українці в Америці зачинали яку роботу яко одиниці, то малощо зробили би. Але громадою, то все осягнуть якийсь успіх. Се є добра прикмета Українців, що в поодиноких місцевостях вони громадами зорганізовані і громадами працюють та разом виступають. І тому осягають успіх і сповняється та стара правда, що громада великий чоловік.

Алеж знова, що правда то не гріх — **і громада громаді не рівна.**

Буває іноді таке, що громада великий чоловік, а буває й таке, що й ціла громада часом не варта за одного чоловіка.

Візьмім наприклад **Позичку Національної Оборони Галицького Українського Правительства** і погляньмо, як які українські громади досі списались.

У вчерашньому числі є звіт Галицької Місії з Вашингтону, кілько поодинокі українські громади зложили до дня 19. с. м. на позичку.

Як счислити цілу суму, яку зложило 178 громад, то вийде разом **$54,998,40.**

Се значить, що 178 громад досі ще не зложили цілої позички в сумі $100,000.

Одначе винити не треба усіх 178 громад, бо деякі з них заслугують на призианне і похвалу, а інші на догану.

Візьмім наприклад 12 перших громад, котрі зложили понад $1,000:

1.	Chicago, Ill.	7,780
2.	Philadelphia, Pa.	4,593
3.	Jersey City, N. J.	2,890
4.	Woonsocket, R. I.	2,580
5.	Newark, N. J.	2,495
6.	New York City	1,865
7.	Brooklyn, N. Y.	1,520
8.	Hamtramck, Mich.	1,335
9.	Elizabeth, N. J.	1,280
10.	Syracuse, N. Y.	1,225
11.	Perth Amboy, N. J.	1,165
12.	Rochester, N. Y.	1,005

Коли додати суму, яку тих 12 громад зложило, то вийде **$29,733,** то значить **більше як половина** цілої досі зложеної суми на позичку.

Іншими словами — се значить, що 12 громад зложило досі більше на позичку, аніж зложила решта, то є 166 громад.

Сама одна тільки українська громада в Шикаго, Ілл., зложила більше як сему частину цілої дотепер зібраної суми, а кілько то треба других громад, аби зложились на одну шикаговську громаду?

Далі ми радимо кождому читачеви переглянути за порядком виказ громад і сказати свою гадку, котрі з усіх тих громад добре списались, а котрі зле.

Меньше-більше загал вже знає досить добре, котрі українські громади в Злучених Державах є більші, а котрі меньші, і як вони числом завеликі. Длятого, після чисельности громади, зуміє оцінити її дотеперішні успіхи.

Ми гадаємо, що отсі громади **добре списались:**

Шикаго, Ілл.
Филаделфія, Па.
Джерзи Сити, Н. Дж.
Вунсакет, Р. Ай.
Нюарк, Н. Дж.
Бруклин, Н. Й.
Гемтремк, Миш.
Елизабет, Н. Дж.
Сиракюз, Н. Й.
Перт Ембой, Н. Дж.
Рачестер, Н. Й.
Шемокин, Па.
Карнегі, Па.
Пасейк, Н. Дж.
Ню Гейвен, Конн.
Миннеаполис, Минн.
Менвил, Р. Ай.
Вилмингтон, Дел.
Питсбург, Па. (Савт і Норт).
Сентралія, Па.
Емстердам, Н. Й.
Литл Фолз, Н. Й.
Бейон, Н. Дж.
Милвил, Н. Дж.
Ст. Джозеф, Мо.
Ст. Луис, Мо.

і ще кілька других.

Не конче добре списались:

Ню Йорк, Н. Й.
Дітройт, Миш.
Аллентавн, Па.
МкКіз Ракс, Па.

і ще кілька других.

Зле списались оті громади:

Честер, Па.
Нортгемптон, Па.
Реймі, Па.
Майнерсвил, Па.
Вилкс Беррі, Па.
Мт. Кармел, Па.
Оборн, Н. Й.
Клівленд, О.
Джанставн, Па.
Тейлор, Па.
Янгставн, О.
Монессен, Па.
Олифант, Па.

і ще може кілька других.

Така наша загальна оцінка. Можливо, що ми помиляємось. Длятого лідери або поодинокі громадяни з тих громад нехай справу розглянуть і скажуть також своє слово. Ми радо помістимо спростованнє або вияснення.

Хотяй нам здається, що тяжко вияснити, чому 12.000 Українців в Клівленд, Огайо, зложило на позичку 25 долярів, 8,000 Українців в Олифант, Па., зложило 5 долярів; 6,000 Українців в Янгставн, Огайо, зложило 15 долярів; або 2,000 Українців в Джанставн, Па., зложило 25 долярів; або чому 1,500 Українців в Оборн, Н. Й., зложило досі на позичку 60 долярів?

А се тяжко тим більше, що наприклад 2,000 Українців в Джерзи Сити, Н. Дж., зложило досі на позичку $2,890; а 1,500 Українців в Вунсакет, Р. Ай., зложило $2,580; а 1,500 Українців в Бруклині $1,520; або 1,000 Українців в Гемтремк, Миш., зложило $1,335 і т. д.

Маленька громада в Бейон, Н. Дж., зложила $535; майже незнана українська громада з Авока, Па., зложила $335, з Едисон, Конн., $320, з Корнелл, Н. Й., $300, з Гарра, Окла., $300 і т. д., — а така велика, богата, свідома, красно і розумно зорганізована громада як в Клівленд, Огайо, всего $25! Або така славна громада як Олифант $5! Або також славна і звісна з патріотизму українська громада в Оборон $60!

• • •

Отже добре є тепер кождому призадуматись над зіставленнем, що зробили поодинокі громади. Тут нема викрутів, бо тут **говорять не слова але числа.**

Кожде число каже, кілько котра громада варта.

Ми ще раз повторяємо, що стародавна українська пословиця, що **громада великий чоловік,** повинна бути у нас пошанована.

Се, що досі сталося, ще не є амінь. Ані ті громади, котрі досі зле списались, ще не є засуджені.

Ті числа їм лише пригадали, що вони запізнились.

Вони ще можуть направити своє запізненне, а звісно, що ліпше пізно як ніколи.

Вони ще можуть дігнати і перегнати другі громади.

Ми віримо, що Клівленд, Олифант, Оборн і другі наші громади таки ще не дадуться завстидати другим громадам і дорівнають їм в патріотизмі, так як се на них пристало.

Ми віримо, що вони се зроблять скоро, бо вони не хотять, аби про їх громади говорено, що там громада — то не є великий чоловік.

Ціла боротьба українського народу полягає на громаді.

Всі успіхи України — се праця громади і посвята одиниць, що ішли з тою громадою.

Дальший успіх і будучність України — також тільки і єдино **в праці і боротьбі громади.**

Длятого Українці мусять цінити і дорожити працею і виступом кождої громади.

Длятого успіх і праця кождої української громади повинна тішити всіх Українців, а невдача або застій одної громади повинен засмутити всіх Українців.

В боротьбі українського народу **ані одна громада не повинна стати на боці.**

Як дійдемо до такої свідомости і такого зрозуміння організованости, то певно, що тоді жаден ворог нас не зломить.

Не зломить, бо станемо силою громади, а громада великий чоловік.

• • •

Тепер приходить Новий Рік і свято Різдва Христового.

Нехайже ті українські громади, які досі все серед українського загалу мали добре імя, використають сей час і сю нагоду, щоби зрівнатися з другими громадами, з тими, що належать до перщих.

Нехай вони доложать всіх сил, аби виграла добра справа, а програла зла! Аби їх імя знову було в українського загалу добре, як було довгі літа!

Ось Польща робить доноси до аліянтських держав, що буцімто американські Українці не підпирають своєї визвольної позички, але годяться на її панованне в українській Галичині. Покажім же тим брехунам Пілсудського, але покажім ділом, доляром, що вони брешуть, бо американські Українці потрафлять постояти за свободу свого краю як вміли постояти американські Айриші за свій рідний край!

Справа є припізнена, але не є запізна. Ще можна все зробити і направити.

Місія Галицького Українського Правительства у Вашингтоні повинна, гадаємо, кромі дотеперішних виказів зладити при замкненню позички ще один **загальний виказ,** докладнійший від теперішних, який би дав добрий погляд про працю і збірку записів на позичку поодиноких українських громад в Злучених Державах.

Се дало би огляд українських сил в Америці, а притім погляд, що ті громади у спільному ділі можуть зробити для рідного краю.

Притім се було би заслуженим признаннем для тих громад, котрі вміли перевести у себе в діло староукраїнську правду, що громада великий чоловік.

В імя тої правди ми кличемо **до всіх українських громад** в Злучених Державах, щоб доложили всіх заходів для повного успіху української позички в Америці.

НОВЕ ОБЛИЧЧА ЕВРОПИ.

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи").

Велика війна змінила Европу так, що хто бачив її перед війною, той тепер ледви чи пізнавби її. Ті зміни такі великі, що ріжні вчені й навіть добрі обсерватори щойно тепер — по трох роках від закінчення війни — здають собі справу з тих змін. Ось що про це пише Карло Леш:

Европа, та колиска найбільших народів земної кулі й Західної культури, має коло 30 народів. Границі між тими народами виразні тільки на заході й на півночі (до заходу числиться й Італія). Там вони від тисячі літ приблизно ті самі. Інакше в середній і східній Европі. Тут границі між народами дуже „зубчасті". Крім того одні народи живуть островами на землях других народів. Тай на цім ще не кінець: бо поодинокі верстви (кляси) деяких народів розпостирають далеко поза межі свого рідного краю — на чужі землі.

І так німецька культурна верства від століть розпостерлася на Литві, Латвії й Естонії аж на Нарву, польська — на Литві, Білій Руси й Західній Україні, угорська — над румунським Семигородом, грецька — аж у глибину Малої Азії, російська здовж Сибірі аж по Спокійний Океан. Під тими верствами живе чуже їм національно селянство. Всі ті слої мають свою історичну традицію й своє господарське завданнє. Крім того скрізь на сході виступають у більшій скількости Жиди, яких не проковтнув ні оден з народів, серед якого вони там живуть.

Та на тім усім не кінець суматосі на сході. Бо в тіні великих державних народів задержалися й недержавні і навіть витворилися нові народи, от як румунський. Деякі з тих народів щойно в останнім століттю витворили собі літературну мову. Суспільні середні кляси у них щойно тепер творяться. Західна цивілізація вже дійшла до них. Але культурного дорібку мають вони мало. Ще досі не звязане з історією людства ні одно імя Словака, Словінця, Серба, Хорвата, Литовця, Естонця, Білорусина, Українця, Румуна і т. д. ніяким більшим ділом.

Велика війна розбила в середній і східній Европі три держави, які складалися кожда з більшої скількости народів. Ті розбиті держави це Росія, Угорщина й Австрія. Якраз те, що вони були зложені з багатьох народів, показалося їх найслабшою стороною.

Але мирові договори у Версалі, Сен-Жермені й Тріяноні не упорядкували національних справ Европи: коло 20 мілionів людей присудили вони на тюрму в чужих державах — і так сотворили ґрунт, пригожий до нових воєн. На зразок розвалених держав сотворено нові: Польщу, Чехословаччину, Югославію й Велику Румунію. Границі тих держав грубо ріжняться від їх національно-етнографічних границь. Таким чином війна не скасувала остарої несправедливости, яку всі осудили, тільки замість старих панів дала нових і то гірших. Бо свіжо збудовані держави не мають практики правління навіть собою, не то ще й чужими землями. Поневолені ними народи мусять бути їх ворогами.

Се розуміють їх „веркермайстри" і починають їх страшенно гнобити. **Нпр. така одна Польща за три роки своєї свободи поповнила супроти инших европейських народів більше насильств і злочинів, ніж супроти неї поповнили за 150 літ Росія, Німеччина й Австрія.** А сама Польща се гнїздо безладу, визиску і спекуляції з тисячами непотрібних пявок-урядовців.

Так виглядає тепер нове обличча Европи — сумно, кріваво і брудно. Так брудно, що нпр. „Дзєннік Будґоскі" в серпни 1921 р. писав виразно, що варшавський уряд обложив податком **хабарі,** які побирають польські урядовці! (Такого зіпсуття не було навіть у Росії й Туреччині в найгірших часах, аби уряд годився отверто на побираннє хабарів і тільки собі часть тих хабарів забирав!).

Словом — теперішний стан середної й східної Европи се образ хаосу політичного й господарського.

Англійський письм. Кейнс пише, що сей страшний стан Европи свідомо сотворив старий Клемансо, який думав, що сей хаос треба викликати — в інтересі Франції.

Політика Франції полягає на таких передумовинах і мірковaннях: Француський нарід о 20 міліонів душ слабший від німецького. Тому відірвано часть Німців і віддано їх Чехам, Полякам і Бельгійцям та недопущено, щоб німецька Австрія злучилася з Німеччиною. Франція хоче осягнути вуглевий і зелізний монополь у західній і середній Европі. В тій цили заключила з Польщею таємний договір, яким зобовязала Польщу удержувати 600.000-ну армію (за що платить Польщі). На основі цего договору одержує тільки Франція виключне право визиску всіх копалень вугля (на землі, яку одержать Поляки) ще невідкритих і 49% вже істнуючих. Оставших 51% можуть викупити приватні француські спілки.

Таким чином Франція разом з Польщею мають більшу часть европейського вугля (33%, Німці 32.8% — решта розкидана). Німецьке господарство упадає під тягарем втрат і контрибуцій. Але й ціла середна Европа паде. Вона стане добрим підложем для большевизму в хвилі, коли він зміниться під впливом голоду. Бо за голодним роком 1921 прийде ще більш голодний рік 1922 в Росії. А затим піде голод по всій Европі. Не стане і перед Францією. Це потрясе господаркою цілого світа.

Держави, які повстали на руїнах Австро-Угорщини й Росії, не живуть своєю силою, тільки тим, що придбали ще старі держави. Подібно, як ціле середновіччe аж до ренесансу жило останками римської культури й держави і римські барони середновіччa будували свої замки з руїн театрів римських цісарів і палили мармори на гіпс. Мала антанта викликала політичними потреба Франції, не господарськими.

Велика війна викликана була незгідністю між національними й господарськими потребами. Ця незгідність остала. Неупорядкована Европа не успокоїться ще довго.

Подав **др. Оосип Назарук.**

УКРАЇНСЬКЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ БЮРО.

Отсим подається до прилюдного відома, що Українське Інформаційне Бюро в Ню Йорку веде дальше свою діяльність.

Кромі інформовання американської преси У. І. Бюро займається виладжуванням українських писем, протестів і меморіялів в англійській мові для українських організацій в Злучених Державах.

Коли яка українська організація або товариство потребує якоїнебудь роботи в сьому напрямі, нехай звернеться до нашого Бюра.

З уваги, що У. І. Бюро не розпоряджає жадними фондами, замовляючі мають покрити кошти праці і пересилки замовлених робіт.

ЗА УКРАЇНСЬКЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ БЮРО В НЮ ЙОРКУ:

Юрій Андрейко, управитель.

Адреса:

Ukrainian Information Bureau

30 E. Seventh St., New York City

ДОПИСІ

ПАСЕЙК, Н. ДЖ.

День радости в нашій громаді.

День 4. грудня б. р. був днем радости і рідкого торжества в Пасейк, тому, що загостив до нас Його Ексцеленція Митрополит Андрей Шептицький. Бувши наочним свідком сеї події, не можу забути враження, яке остане в памяти всіх щиро мислячих Українців, котрі виділи тут на вільній американській землі князя нашої церкви, який, помимо трудів і переслідувань, що їх перебув в часі війни, не забув і за нас, котрих судьба загнала тут за море.

В суботу, 3. грудня, приїхали Його Ексцеленція о 5-тій годині з Ню Йорку. Двайцять мінут до семої стояли всі братства шпаліром від дому парафіяльного аж до дверий церкви. Погода була прекрасна. Здвиг народу був великий і весь нарід заховувався надзвичайно спокійно, вичікуючи нетерпеливо, коли отворяться двері, щоби побачити Владику. Зараз при вході на парохію уставилися наші Січовики в два ряди, щоби творити прибічну сторожу. Парохіяльна банда з професором Едельманом уставилася на подвірю парохіяльнім і чекала на даний знак, коли має заграти триюмфальний марш.

Сема година. Двері отвираються і виходить Владика в супроводі о. каноніка Левицького. Банда заграла; дзвони дзвонять; чудна погода; сотки свічок світяться; вітер ані не дихне, так як би дістав розказ з висше. Перед церквою триюмфальна брама, украшена американськими прапорами, зеленими вінцями і смеречиною. На вежі церкви три прапори: американський, папський і український.

В церковних дверах витає Владику хлібом і сілью п. Адам Ящишак, діти сиплють цвіти Владиці під ноги, п. Х. Ковальчик віддає китицю цвітів а в церкві о. канонік Левицький витає Владику в трогательних словах. Він зі слезами радости падає Владиці до ніг і віддає йому ключі церкви. Привитанне було щиро взнесле й імпонуюче.

Вечірню правив о. Адміністратор Понятишин і о. канонік Яцкович. По вечірни мали Його Ексцеленція проповідь.

В неділю, о семій годині, перша Служба Божа (о. канонік Левицький), а в осьмій годині друга Служба Божа, відправлена Ексцеленцією. О десятій годині трета Служба Божа (о. Адміністратор Понятишин). По Службі Божій знов мали науку Його Ексцеленція. Були і чужі священики, як айриський, німецький, словенський, а також майор міста і значнійші урядники місцові.

Пополудни, о пятій годині, відбувся концерт в честь Митрополита. Вступне слово вифголосив о. канонік Левицький, котрий говорив на тему „церква і нарід". Потому місцевий хор відспівав пару українських пісень, дальше деклямувала панна Ольга Шафран і вручила китицю цвітів Ексцеленції, потім банда св. Николая відіграла кілька гарних кусників. Ексцеленція Митрополит був дуже задоволений, бо особисто подякував діріґентови хору, п. Ціміхудови, і професорови Едельманови. Концерт скінчився о семій годині.

— Сей день, єгоже сотвори Господь, возрадуємся і возвеселимся в онь, — той день був нам днем радости, але був разом і наукою, як ми маємо поступати, а особливо тепер, в таких критичних часах, де маємо злучити всі наші сили в одну ідею, то є церкву і нарід, і спільно працювати для добра нашого поневоленого народу, в тій надії, що діждемося тої радісної хвилі: увидіти нашого князя церкви ще раз межи нами, межи своїми, у вільній нашій, так дорогій нам вітчині, Україні.

Гість.

—o—

ШІКАҐО, ІЛЛ.

Концерт в честь Маркіяна Шашкевича.

Дня 27. листопада б. р. українська громада в Шікаґо справляла памятний вечір в честь творчости і заслуг Маркіяна Шашкевича. Сю честь великому мужеви віддали шікаґовські Українці концертом, про який отсе пару слів кидаю.

Концерт в честь якраз Маркіяна Шашкевича належить до рідких. Мало де доводиться читати про почитанне памяти Маркіяна Шашкевича в нинішній хвилі. Тому то і заслуга шікаґовської громади, що не забула в нинішну революційну добу і про сего героя духа з доби рівнож революційної.

Концерт сам був уряджений мудро і совісно. Публика, яка прибула численно, найшла дійсно духову поживу і щодо штуки і щодо науки.

Програма була богата, але не переборщена. Кожда точка мала свою вагу і була потрібна, а найважнійше, що кожда точка була добра, добре виведена. За се належиться признанне учителям і впорядчикам концерту: п. Хоптякови і о. Меренкову.

Вступне слово забрав парох церкви св. Николая, о. К. Курилло, та шкода, що зараз по своїм слові опустив концерт. Правда, полишив він усе на о. Меренкова, однак все таки так не робиться у нас. Бож прецінь його повинні були інтересувати поступи молодежи і громадян, які оказуються на таких концертах, а які стоять много трудів і посвяти, більше ніж його домові суети.

Відтак хор відспівав квартет „Ой не нам в кайданах ходити".

На трету точку прийшла деклямація „Перебендя". Пан Грицин деклямував добре.

Опісля панна Винярська відспівала сольо сопранове Лисенка: „На городі коло броду" і „Ой, я свого чоловіка". Тут треба зазначити, що ся співачка зєднала собі признанне публики одноголосно і то дуже заслужено, бо її спів був високо компетентний і щодо гарного голосу і щодо спритного виконання. Ся співачка, хоч не великан, однак дуже симпатична. Тому і оплескам кінця не було.

Пята точка, „Завіщанне" Стеценка, випала мляво, хоч хорови тут не можна зробити жадного закиду.

На шесту точку панна Коріньовська грала на фортепяні „Shanson Russie". Ся пяністка рівнож акомпаніювала до всіх співів на концерті. Про панну Коріньовську, впрочім знану нашій інтеліґентній публиці далеко поза Шікаґо, я тут обовязаний спімнути як про пяністку дещо. Рідко доводиться почути інтеліґентну гру на фортепяні з рук учениць американських. Школи американські витворюють майстрів до танців, а не артистів музичних. Музичні інтеліґенти приходять з Европи, або походять від европейських учителів в Америці. І до таких належить панна Коріньовська. Се велика заслуга родичів, наших Українців з Теребовельщини, і заслуга її самої, що вона пійшла якраз дорогою доброї школи і вибилася на пяністку — не пересічну американську, але розумну европейську. Тому її гра була очевидно гарна, зі зрозуміннем, фразованне виразне, а співаки при її акомпаніяменті не потребували вязатися, як рівнож і діріґент, та дізнавали легкости і свободи завдяки їй. Се корисно відбивалося на співах, які виходили дійсно як пісні: гарно і свобідно.

На сему точку відспівав хор мішаний вязанку „Бандура" Давидовського. Тут належить зазначити, що вязанка вийшла без закиду під кождим зглядом: щодо сили, краси й інтерпретації. Се був взір випровадження вязанки українських пісень. Тут видно було много, много труду і часу і сих пару слів нехай буде нагородою для хору і діріґента, п. Хоптяка, за ті труди.

Відтак прийшов відчит про Маркіяна Шашкевича, який виголосив о. В. Меренків, популярно і ясно, так що старші з публики очевидячки вдячні були за відтворенне доби Шашкевича. В тій добі, де славянський дух буяв, злітаючи до свободи, не тільки в літературі, як у Чехів і в Росіян, а навіть на Україні, але і чинно, як у Поляків, де конфедерація робила повстання для відбудовання Польщі, молодіж вступала до армії охотничої і вся інтеліґенція. У тих часах дух Русинів галицьких спав, і вже не жив, по мертвецьки пяний, так що не лиш ніхто не рушав народної справи української, але вся живійша інтеліґентна молодіж наша вступала до конфедератів польських, несвідома сього скандалу. Тоді Маркіян Шашкевич з своїм кружком сказав „гов", відмовився від такої акції і зробив революцію сам, але свою, в свій бік, в нашу сторону і започав нову добу, добу освідомлення народнього. Отворив очи молодежі, згуртував усіх способних до літературної праці, став орґанізатором літературним, не лиш писателем. Вказав на богатство душі народу, мови народу, словесности народної, зачав черпати з народної скарбниці, хоч міг черпати з чеської і російської, бо знав їх добре. Однак він вірив тільки в будучність народу на підставі соків чисто народних. І він ідеалізує душу „руску", „чисту, як слеза дівиці на долони серафима". Ідеалізує віру руску, „тверду як Бескид". Ідеалізує мову рідну, а притім всім стає репрезентантом гарної, благородної літератури і мови. У него нема нічого смішного, тривіяльного, брудного. Тут він є виїмком в нашій літературі. Патріотизм, двигненне упавшого народу, мови, літератури, з найнизшого позему до ідеальної вартости — а все те без менторства, без моралізовання, без грубих слів, в гарній, милій, високій мові, неначе один з льордів. Такий високо інтеліґентний великан-патріот, любитель свого рідного, серед такої низини тодішної нашої — се Маркіян Шашкевич, наш мученик рівнож, бо мало-помалу життє своє клав в жертву сій роботі відродження Галицької України, поки скошений переслідуваннями і сухотами не зійшов зі світа в молодім віці — 33 літ. Се коротка асенція мови о. Меренкова.

Потім наступила деклямація малої дівчини, Коріньовської, „У хреста" і „Всі не всі". Дівчина деклямувала так добре, що ані одно слово не уйшло уха слухачів, отже і задоволеннє було загальне.

Девятою точкою було сольо тенорове „Калина", муз. Заремби, співав п. Хоптяк, гарно і без закиду. Може публика добре і не доцінила його співу, бо п. Хоптяк се фаховий вокаліст і потребує фахових слухачів, однак видно, що публиці таки подобалося, бо оплески були великі.

Десята точка: „Кобза", хор мішаний. Ся вязанка, також знана нашій публиці з концертів, випала рівнож без закиду. Хорови і діріґентови належиться тут те все, що сказано було в горі про „Бандуру".

Концерт був дійсним пиром артистичним і науковим. І дух між публикою був гарний, неначе родинний, веселий і святочний.

Закінчено концерт піснею „Ще не вмерла Україна".

Учасник.

НА РІДНУ ШКОЛУ В ГАЛИЧИНІ.

(Жертви приймає Др. С. Демидчук, 30 E. 7th St., New York City).

Іван Шюпа, Бруклин, Н. Й.	$ 1.00
Теодор Спасик, Пітсфілд, Масс., призначених давнійше на закупно Дому У. Н. К.	2.00
о. Й. Чаплинський, Теодор Гавриш, Іван Ваверчак, Павло Гаврилів з Перт Амбой, місячний податок по $1.00 за грудень — разом	4.00
Анна Мазурек, Ню Йорк	1.00
Всього тепер	$ 8.00
Разом з попереднім	32.00
Разом всього	$40.00

Замітка: В попереднім виказі зайшла помилка. ПП. Гавриш і Гаврилів з Перт Ембой зложили по $1.00, а не по $2.00, як було оголошено. Значить дійсна сума гроша зложеного на Р. Ш. виносить **$38.00**.

Др. С. Демидчук.

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ.

КРОВ ЗА КРОВ

НА ЗАПОРОЖУ.

Оповіданне з другої половини 17-сотих років.

(Продовженне)

(2)

Люди Селіма були попросту ватагою степових розбишаків. Її ядром і особистою ґвардією Селіма, степового хижака, була десятка кримських Татар. Одні тоті Татари, чи ліпше кажучи, спільники Селіма знали його справжнє імя та місце його постійного прожитку. Всі прочі члени ватаги були принагідною челядию, яку Селім скликував від случаю до случаю. Промислом всіх тих людий було добичництво. Деякі промишляни одинцем, другі меншими, то більшими ватагами. Скоро Селім наважився на якесь діло, до якого треба було більше рук, то посилав по них своїх повірників. Всі вони, хоч не знали його правдивого імени, ні осідку, дуже радо ставилися на кождий його зазив в означенім часі і на означенім місци, о походи під проводом Селіма все були безпечнійші ніж їх власні і все давали якусь добичу. Селім не питав їх, хто вони, звідки, якої породи, якої віри. Аби лише був дужий хлоп, очайдух, нікого не боявся, нічого не жахався і був змушений, ради свого власного горла, держати язик за зубами. Се послідне було в очах Селіма найважнійшою прикметою у його ватажків. Хто промишляв разом з ним, той про пригоди ватаги не смів згадувати, хоч би своєму товаришеви, ні співучастникови того самого діла. В більшій части братія Селіма рекрутувалася з кримських Татар. Всі прочі були збираниною з усіх сусідних земель. Були там Ногайці, Буджаки, Турки, Молдовани, Волохи, Поляки, Москалі, Донці. З України ні з Запорожа не брав Селім до своєї ватаги нікого, бо тоті, що мали так близько свояків, могли мимохіть зрадити себе, отже і його. За те він мав би на Запорожу і то в самій Січи, таксамо як і в Бакчисараю під боком самого хана кримського своїх шпиґунів. Вони все доносили йому, скоро тими степами, на котрих він промишляв, мав переїздити хто з цінним вантажом. Такий то шпиґун доніс був Селімови про січову валку, але на її щастє Селіма не було тоді дома. Заки він вернув з якогось походу, заки наново зібрав розпущену братію і заки надтяг на місце, в котрім гадав був засісти, вже було запізно. Однак, щоби час не був змарнований, Селім рішився взяти вертаючий до Січи конвой валки. Не було також виключене, що якийсь уходник, що мав зі сходу вертати із шкірками чи иншою добичию, скристає з доброї нагоди і причепиться до війска.

Шпиґун повідомив Селіма, що валка піде шляхом, який лучить південний захід Запорожа з північно східним кутом запорожських земель. Тропа доказувала, що валка справді пройшла сим шляхом.

Запорожські шляхи не були такі, які бачимо в густо і здавна заселених сторонах. То не були муровані гостинці, ні „польські" дороги. Се взагалі не ули ніякі дороги. Шлях був таксамо порослий травою, як і решта степу. Такий пояс степу звався шляхом лише тому, бо люди знали, що туди можна було не лише пройти пішки, чи верхом, але також цілком вигідно найтяжшим возом. Очивидно, як всякий инший степовий шлях, так і сей, котрим пройшла наша валка був дорогою лише для такого козака, котрий добре знав свої степи і умів іти за провідником-сонцем. Тепер на сім шляху і такий провідник не був потрібний, бо згадана валка витропала крізь море трави цілком вигідну дорогу. Хто хоч трохи мав „степового опиту", той глянувши на сю тропу в траві зараз мусів здогадатися, що перед двома-трема днями пройшла туди більша валка піших, верхових, возів і худоби. І напрям мож було з тропи вичитати.

* * *

Запороже було здавна прибіжищем Українців, що вже не годні були видержати в польськім раю. На Запороже не сягала рука польського пана, тож втікали туди хлопи від панщини. На Запороже не мали приступу польські уряди державні, ні польські війска. Тому то втікали туди також всі Українці, котрі з якої будь причини мусіли ратувати свою волю або й своє життя загрожене польським урядом і ще сильнійшими від него маґнатами. Але між утікачами були не тільки самі хлопи українські. Инших, а саме політичних утікачів найбільшу пайку давали українські міщани й шляхтичі, що бунтувалися проти польської державности. В сімнацятьсотих роках окрім утікачів з тих українських земель, що були під Польщею, стала на Запороже плисти також фаля втікачів з поневоленої Москалями лівобережної України, чи як її тоді звали, Гетьманщини. З Гетьманщини виганяли Українців на Запороже впроваджуваний Москвою економічний гнет і переслідуванне сих Українців, котрі не хотіли забути, що Україна і Московщина то не одно.

Хоч московський уряд строго забороняв Запорожцям приймати у себе збігців з Польщі і Гетьманщини. Запорожці потайки опікувалися ними. Головнож за кошового отамана Петра Кальнишевського, котрий силкувався залюднити Запороже хліборобами і всякими ремісниками, заселювано такими збігцями пусті до того часу степи Запорожа. Ось і тепер відділ козаків з Січи відставив до Калмідської паланки кількадесять таких збігців. Деякі були з жінками і дітьми. Деякі тащили з собою свою працю, з якою їм пощастилося проховзнутися проміж московські чи польські сторожі розставлені здовж запорожсько-польської чи запорожсько-московської межі. Сильні відділи козачого війска мусіли конвоювати кождий такий похід поселенців. Се було конечне для охорони від можливого нападу розбишацьких ватаг, чи татарських чамбулів, що хижачили в степах. Сі степи непокоїли нехрещені і хрещені хижаки, родом з усіх сусідних земель Запорожа. Від півдня вдаралися в степи Калмідської паланки татарські чамбули, а від сходу Донці. Особливо в послідних часах непокоїли Запорожців донські козаки, треюджені московським урядом до рабункових наскоків на східні окраїни Запорожа та доспорів за донсько-запорожські межі.

Отсю послідну партію збігців з Гетьманщини і Польщі поселено в Калмідській паланці, подальше від польських і московських сторожий граничних. Поселено їх на звилях визначених січовою і паланочною старшиною. Саме тота ватага поселенців витолочила була тропу, біля котрої зупинилася ватага Селіма. Поселенці ішли поволи, бо крізь високу та буйну траву треба було прорізувати дорогу. Робили се передущі воли своїми головами, грудьми і ногами. Тим вигіднійший і скорший був поворот козацького відділу, що збігців відставив був на місце поселення. Тепер ні людині ні худоба вже не потребували прозізуватися крізь зелену шерсть степу, розгортаючи густу траву власними ногами і грудьми. Тепер мали дорогу вже витропану і уїджену.

Козаків, що конвоювали поселенців і тепер вертали до Січи з харчами, які паланка давала як податок на прожиток ґарнізону столиці Запорожа, було пятьдесять. Проводив їм сотник Василь Калинич. З ним був ще другий сотник, Петро Луценко. Він пристав будь до походу лише тому, бо саме під ту пору січова старшина немала для него ніякої окремої роботи, а його жива вдача не позволяла йому і пів днини висидіти на однім місци. Впрочім, як сегоа не жадала військова служба, він ніколи не відставав від свого побратима Василя.

Петро Луценко стратив був батьків ще тоді, коли йому було два роки. Піп сусідного села, Березівки взяв його в прийми і виховав разом зі своїм сином Василем. Березівка була невеличким селом в правобічній Україні, що належала до Польщі. Сусідувала з Запорожем. Саме тоді, коли оба хлопці вирсли на парубків, народ Правобічної знов став бунтуватися проти панського і взагалі проти польського ярма. Тепер сі бунтівники звалися гайдамаками. Ведучи війну партизантську, гайдамацькі ватаги громадилися до походів в таких місцях, до яких для польських війск чи панських міліцій був тяжкий приступ. Такі захистні місця гайдамаки мусіли мати також на случай неудачі, або коли взагалі мусіли спасатися перед наступаючою більшою силою польською.

Давнійше народ Правобічної втікав перед польськими військами на лівий бік Дніпра і подавався далеко аж у Слобідщину. Там уже був безпечний. Тепер сей захист перемінився в пекло ще гірше, ніж була Правобічна. Московська шруба стала давити українського хлопа ще гірше, ніж тисла його шруба польська. Скрізь там, де ішла війна між Українцями і Польщею; ще більше там, де була боротьба між хлопом і паном. Москва ставала по стороні Польщі, по стороні польських панів. Москалі давали Полякам військову поміч, полювали на гайдамаків як на дику звірину і страшно над ними збиткувалися. Таким місцем, де збиралися гайдамацькі купи і куди вони спасалися перед погонею, могло бути тільки одно Запороже.

Березівка, в котрій жили оба наші поповичі, лежала, як вже було сказано, недалеко північної межі Запорожа. Межею між Правобічною і Запорожем була тут ріка Тасмин, що пливуча від Заходу ід Сходови вливаєся в Дніпро. В такім близькім до Запорожа сусідстві, Березівка була також місцевостію, до котрої зазирали, чи то вигребуючись з Запорожа, чи втікаючи туди, гуртки гайдамаків. Отже й рішило про дальшу долю обох побратимів. Одного дня, вернувши з кількадневної прогульки за Тясмин на звіра, замість села і власної хати, знайшли самі згарища:

— Що таке сталося? — спитали якусь бабу, що стоячи над купою попелу, ломила руки і нелюдськими голосами заводила.

— То робота Москалів, — відповіла хлипаючи. — Хата спопеліла, вся праця спопеліла... А ось тут, гляньте; з попелу виступають кости мого чоловіка... Там десь буде також вугольз моїх діточок... Ой, діти мої, цьвіте!...

Більше з жінки не мож було видобути, бо стала наново голосити, ломити руки і рвати волося.

На місци, де було попівство, знайшли також лише купу вугля і попелу. Коло купи попелу, де раньше була церква, стояло кілька згорблених, опертих на лопатах хлопів. Поповичі звернули туди коні. Одному і другому щось в серце кольнуло, як не побачили між людьми панотця. Наблизившися до хлопів, що німо стоячи дожидали її, здержали коні й німо, лише очима питали, „що сталося, де панотець, де мати?"

Хлопи далі стояли німі, з тупим виразом лиця, вдивляючись в їздців. Їздці здогадалися, що їх батька й опікуна між живими вже нема. Аж по добрій хвили оден хлоп дав рукою знак, щоби ішли за ним. Вони зіскочили з коний і пішли за провідником. За церквою, а тепер за місцем, де була церква, тяглися два ряди свіжих могил. Хлоп станув перед одною з них, що від прочих відзначалась більшим хрестиком, зробленим з двох неотесаних кілком збитих патиків.

— Ось тут обоє... помоліться за їх душі — сказав і відійшов на бік.

Луценко впав на коліна і розплакався на голос. Калинич стояв над могилою батьків неначе камяний стовп. Ані одна слеза не покотилась по його білім мов полотно лици. Він лише важко дихав і стискав пястуки. Петро, помолившись, встав і кинувся на шию побратима.

(Дальше буде).

НЕЧУВАНІ ПРАКТИКИ ПОЛЬСЬКОЇ ПРОКУРАТОРІЇ

Під таким нагловком приносить львівська „Ґазета Вечорна" з 23. м. м. статю, в якій обговорює конфіскату польським прокуратором відомої розмови дра Осипа Назарука поданої „Ґазети Веч". за віденською „Нюе Фріе Пресс". Факт сеї конфіскати незвичайно замітний. Бо він доказує зайвий раз, з якою нечуваною безоглядністю поводиться ляцький наїздник з усім, що вяжеться з нашою справою. Коли таке виправляє польський прокуратор з польською ґазетою, то щож говорити про його „практики" супроти українських ґазет! „Ґаз. Веч". боронить ся так, як не посміла би боронитися українська. Ось її оборона:

„Вже другий раз протяґом кількох останніх днів доводиться нам зазначити появу нової квіточки на вдячній грядці „указів" п. прокуратора Ференца. І на той раз жертвою його службової запопадливости паде „Ґазета Вечорна" і знову — за передрукуванне. Шановному старушкови страшно не подобалася замітка в „Нюе Фріе Пресс" з заявою д-ра Осипа Назарука. Той наш старушок є аранжером одинокої в своїм роді ситуації. Вільно іменно цілому світови знати й читати все, що доторкає Східної Галичини („Малопольщі Східної"). Вільно про се писати в цілій Польщі. Вільно кождому у Львові купити собі на вулиці чи в трафіці відповідний примірник часописі „Нюе Фріе Прес" — та перечитати його від дошки до дошки. Не вільно одначе передрукувати звідси річей, які нас цікавлять тут безпосередно і найбільше. Чомуж не вільно? Ну, бо не подобається те неоціненому старушкове, сатрапі від червоного олівця. А се арґумент, від якого апеляції просто нема.

До того ся заряджена ним вчора конфіската виявляє ще одну особливу прикмету. Той інкримінований передрук появився також в однім з львівських ранішних дневників. Цілком випадково вже після конфіскати нашого орґану дізналися ми, що й тамта часопись підпала конфіскаті. Вістка про се була остільки несподіванкою, що до год. 1-ої в полудне можна було той орґан, який виходить о 6-рано, без ніяких трудностий дістати всюди. Колиж отже його сконфісковано? Здається, що аж в 6 годин після появи числа помічено, що зміст його може буте „небезпечний". Отсе новий причинок до тактики теперішньої цензури, яка від фанатичної запопадливости переходить в грубе занедбанне. Тимто поновляємо щераз вже передше висказану просьбу, щоб начальника львівської пресової цензури наділено иншою посадою, що краще відповідалаб його старечому вікови та булаб менше відповідальна й менше грізна наслідками фальшивих кроків, — ось, нпр. посадою в Міськім Похороннім Заведенню. Незалежно від того звертаємося до львівських послів з горячим зазивом, щоб вони зволили блище заінтересуватися практиками пресового бюра прокураторії, яке під кермою теперішнього начальника пригадує „найкращі" австрійські та російські часи, підкріплені до того необчислимістю, чужою навіть тим глупим, ідіотичним, подекуди й суворим, але принайменше послідовним системам".

СМІШНЕ.

Скриня.

Шмуль і Іцко хотіли їхати разом з Кракова до Львова.

Каже Шмуль: „Знаєш що, Іцку? Білети дорогі. Візьми білет третої кляси, як пакунок велику скриню — коли прийде ревізор, — я вліау до неї.

Сказав — зробив.

Та ревізор був недовірчивий. „Що там маєте у цій великій скрині?"

— Скло, пане ревізор, скло.

Ревізор копає в скриню чревиком. Шмуль памятаючи свою ролю озвався зі скрині дзвінким голосом:

— Дзінь-дзінь!

На підхмелю.

Вертає пяний чоловік до дому. Йде, заточується, підспівує собі — аж нараз упав як довгий — цілем на крати від каналу. Лежить безпомічний, глядить у канал.

Підійшов полісмен, каже йому встати й іти до дому.

— Алеж пане полісмен — нарікає пяниця — таж я не можу; прецінь я замкнений в арешті.

Третій.

Мошко і Шльома йшли лісом. Вечоріло.

Нараз вхопився Мошко за рамя Шльоми й говорить переляканий:

— Ой там йде якийсь один чоловік! А ми два, ой вай, самі одні.

Зайці.

Біжить заэбручанський зайчик — хоче втечи через Збруч до Галичини.

Коли вже був на мості — когог здибає? Галицького зайчика, що власне хотів утікати через Збруч на Вкраїну.

— Куди, брате Галичанине?

— На Заэбручанську Україну. А ти?

— До Галичини. Але чомуж ти втікаєш з Галичини?

— Ха! ха! брате, не знаєш, що у нас в Галичині діється.

— Сан Жерменський мир?

— Е, коби то Санжерменський мир! Пискова, ратична зараза, книгосуш. Кожда худобина мусить бути щіплена — чуєш? А то щіпленне, то страшно мусить боліти. Боюся того. Ще раз тобі кажу, що там Санжерменський мир, він нам і помічний був би — так що! Але і ми відчуваємо ваші „мири й угоди". Ваші варшавські угоди, риський мир...

— Чоловіче! Не гнівайся! — Заяць? — заяця щіпити?! Щож тебе може обходити якесь щіпленне?! Тиж не худобина!

— Можеш мені дати на це урядову посвідку? Ні? Отже бачиш! Заки я їм тут у Галичині без урядової посвідки доказав би, що я не є ніяка худобина — то вони нащіплять мене найменше пятнацять разів.

З ХОЛМЩИНИ.

Про українську мову по школах Холмщини. — Парцеляція землі православних церков між польських кольоністів.

Холмщина числить по статистичним даним 1910 року і процентовому відношенню населення після спису людности 1897 року, про території 10.000 км і 800.000 загального населення, 60 прц. Українців, 20 прц. Поляків, 14 прц. Жидів, 4 прц. Німців, 2 прц. Великоросів. Цілком природно, що такий край має право на свою рідну українську школу. Та замість того, Холмщина дістала урядову польську школу. Просьби і клопотання за українську школу в чисто українських селах, як і за відкриття православних українських церков, остали без успіху. Так само і досі нема дозволу на затвердження статутів культурно благодійного товариства „Рідна хата" в місті Холмі, як і на отворення української ґімназії.

Літом цего року обїхала Холмщину, і Грубешівщину „Делеґація оборони прав чоловіка і громадянина" та обіцяла представкам усіх українських громад виклопотати їм українську школу і віддачу ключів від церков, які забрала поліція. Але дарма. Обіцянка, полишилася обіцянкою.

Тепер в осени рознеслася чутка з грубешівського шкільного інспекторату про одержання обіжника про навчання української мови в школах. Але й досі цього нема. Обіцяв пан кожух — тепле його слово.

Як в Галичині так і на Холмщині в кождому селі є хоч мала церковця, для якої умираючі Українці жертвували на церкву або церковне братство „на вічні часи" клаптики землі, з яких склалися великі церковні маєтки. Тепер почалася їх парцеляція, — тільки не між беземельних Українців в дотичних сіл, де є ці маєтки, але виключно між Поляків католиків і то кольоністів.

Так за одним махом думається розвязати на Холмщині аґрарну, релігійну та національну справу.

ЯПОНСЬКІ ВАЗИ.

Один японський цісар мав у своїй палаті зібраних двайцять порцелянових ваз. Буле се найгарнійші вази, які істнували в його державі. Зайшло таке, що один із його старшин не хотячи розбив одну вазу. Володар попав у страшний гнів і казав виновника покарати смертю.

На другий день, у хвилі, коли приказ мав бути виконаний, якийсь старий браман*) підпираючись палицею і ступаючи з трудом, зголосився в палаті. „Пане, промовив він, я знаю тайну, як направити розбиту вазу. Запровадьте мене до салі, де переховується ваша богата збірка".

Його просьбу виконано. Але заледви він найшов ся в присутности девятнайцятьох позістали ваз, як один сильний удар його палиці перевернув усі вази на підлогу і вони порозбивалися на тисячу куснів.

„Нужденний, що ти зробив? — скрикнув цісар, піняючися зі злости.

— Я зробив свій обовязок, відповів спокійно браман. Кожда з тих ваз могла коштувати житє одного з ваших підданих. Тепер вистане взяти лиш моє!"

Цісаря поразила мудрість тих слів і сила, з якою були проголошені.

„Старче, промовив, він ти маєш слушність. Усі золоті вази менше варті, ніж житє одної людської істоти!"

І він помилував рівночасно і незручного старшину і відважного брамана.

Бланшет.

*) Священик гіндусів.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ